

Programme

September 04 19:00

ჯოშუა ბელი - ვიოლინო
ირენ დუვალი - ვიოლინო
ბლაიტ ტე ენგსტრომი - ალტი
სტივენ ისერლისი - ჩელო
ჯერემი დენკი - ფორტეპიანო
პიერ ჟენისონი - კლარნეტი

იოჰანეს ბრამსი

კლარნეტის ტრიო ლა მინორი, თხზ. 114
Allegro
Adagio
Andantino grazioso
Allegro

რობერტ შუმანი

საფორტეპიანო კვინტეტი მი ბემოლ მაჟორი, თხზ. 44
Allegro brillante

In modo d'una marcia. Un poco largamente
Scherzo. Molto vivace
Allegro ma non troppo

Joshua Bell – Violin
Irène Duval – Violin
Blythe Teh Engstroem - Viola
Steven Isserlis – Cello
Jeremy Denk – Piano
Pierre Génisson - Clarinet

Johannes Brahms (1833-1897)
Clarinet Trio in A Minor, Op. 114

Allegro
Adagio
Andantino grazioso
Allegro

Robert Schumann (1810-1856)
Piano Quintet in E-flat Major, Op. 44

Allegro brillante
In modo d'una marcia. Un poco largamente
Scherzo. Molto vivace
Allegro ma non troppo

იოჰანეს ბრამსი

კლარნეტის ტრიო ლა მინორი, თხზ. 114
იოჰანეს ბრამსმა კლარნეტის ტრიო 1891 წელს შექმნა. ტრიო შთაგონებულია ბრამსის თანამემორუმობით ცნობილ კლარნეტისტ რიხარდ მიულფელდთან.

1880-იანი წლების მიწურულს ბრამსი მეტწილად ჩამოშორდა კომპოზიციას, ჩათვალა რა, რომ თავისი სათქმელი უკვე თქვა. თუმცა, მაინინგენის ორკესტრის მთავარ კლარნეტისტთან შეხვედრამ ახალი ნაპერწკალი აანთო მის გულში. მიულფელდი ბრამსს გერმანელმა დირიჟორმა და კომპოზიტორმა ფრიც შტაინბახმა 1891 წლის მარტში წარუდგინა. ბრამსზე უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა კლარნეტისტი ექსპრესიულმა და თბილმა ბგერამ. „შეუძლებელია კლარნეტზე იმაზე უკეთ დაკვრა, ვიდრე ამას ჰერ მიულფელდი აკეთებს“, - წერდა იგი კლარა შუმანს. აღფრთოვანებას მოჰყვა ნაყოფიერი შემოქმედებითი პერიოდი, რომლის დროსაც შეიქმნა კლარნეტის ტრიო ლა მინორი, თხზ. 114, კლარნეტის კვინტეტი სი მინორი, თხზ. 115 და მოგვიანებით - ორი კლარნეტის სონატა, თხზ. 120.

კლარნეტის ტრიო დაწერილია კლარნეტის, ჩელოსა და ფორტეპიანოსთვის. საკრავების ამ უჩვეულო კომბინაციამ ბრამსს ტემბრების საინტერესო სახით შეხამების საშუალება მისცა. კლარნეტი და ჩელო ხშირად იზიარებენ მელოდიურ მასალას და შედიან ინტიმურ და ექსპრესიულ დიალოგში. კლარნეტის პარტია განსაკუთრებით გამოირჩევა თავისი სილამაზითა და ტექნიკური სირთულით, რაც, როგორც ჩანს, მიულფელდის დიდმა ოსტატობამ განაპირობა.

ტრიოს დაჰკრავს „შემოდგომისეული ელფერი“ - ამ სიტყვებს ხშირად იყენებენ ბრამსის გვიანდელ ნაწარმოებების დახასიათებისას. თვითდაკვირვებისა და ნოსტალგიის ეპიზოდებს აბალანსებენ ლირიზმით, სილამაზითა და სითბოთი გამსჭვალული ნაწყვეტები. ორგანული ურთიერთკავშირი ინსტრუმენტებს შორის ბრამსს კამერული ანსამბლის ნამდვილ დიდოსტატად წარმოგვიჩენს.

კლარნეტის ტრიოს პრემიერა 1891 წლის დეკემბერში ბერლინში შედგა. მიულფელდს პარტნიორობას უწევდნენ ჩელისტი რობერტ ჰაუსმანი და თავად ბრამსი. ტრიომ პრემიერაზე დაიმსახურა დიდი მონონება და მას შემდეგ ის იქცა საკლარნეტო რეპერტუარის უმნიშვნელოვანეს ნაწარმოებად, რომელსაც თავისი ემოციური სიღრმითა და ტექნიკური ბრწყინვალეობით დღესაც აღტაცებაში მოჰყავს მსმენელი.

რობერტ შუმანი

საფორტეპიანო კვინტეტი მი ბემოლ მაჟორი, თხზ. 44
1842 წელი შუმანისთვის კამერული მუსიკის წლად იქცა. სწორედ ამ წელს შეიქმნა მისი სამი სიმებიანი კვარტეტი, საფორტეპიანო კვარტეტი, „ფანტასტიკური პიესები“ საფორტეპიანო ტრიოსთვის და საფორტეპიანო კვინტეტი. არა მარტო მხატვრული, არამედ ისტორიული მნიშვნელობითაც საფორტეპიანო კვინტეტს ამ სიაშიც და შუმანის შემოქმედებაშიც განსაკუთრებული ადგილი უკავია. შუმანმა გადაწყვიტა, დაეწყვილებინა სიმებიანი კვარტეტი (ორი ვიოლინო, ალტი და ჩელო) და საფორტეპიანო. მართალია XVIII საუკუნეში რამდენიმე კვინტეტი ამ შემაჯგუფებისთვის, 1842 წლამდე საფორტეპიანო კვინტეტის ჟანრს იშვიათად მიმართავდნენ, და თუ მიმართავდნენ, მეორე ვიოლინოს ნაცვლად კონტრაბასს იყენებდნენ.

შუმანის შედევრის წარმატებამ კი არაერთი დიდი კომპოზიტორი შთააგონა, ემუშავა ამ სანიშნოდ ქცეულ შემადგენლობასთან; შედეგად მივიღეთ ბრამსის, დვორჟაკის, ფრანკის, ფორეს, სევერის, ოლგარის, შოსტაკოვიჩის და სხვათა არაჩვეულებრივი საფორტეპიანო კვინტეტები.

თავისი ერთადერთი საფორტეპიანო კვინტეტი შუმანმა მეულფეს, უდიდეს პიანისტ კლარა შუმანს მიუძღვნა. მას უნდა შეესრულებინა კვინტეტის საფორტეპიანო პარტია 1842 წლის 6 დეკემბერს, მაგრამ ვინააიღო წილი თავის გამართულ მოსმენაზე, მკვრივ იგი შეუძლია გახდეს და პარტია ფენიქს მენდელსონმა დაუკრა... ფურცლიდან. სწორედ მენდელსონის რჩევები გაითვალისწინა შუმანმა კვინტეტის გადამუშავებისას. საბოლოო ვერსიის საჯარო პრემიერა 1843 წლის 8 იანვარს, ლაიფციგის გეჰანდჰაუსში შედგა. ამჯერად უკვე მსმენელთა წინაშე წარსდგა კლარა შუმანი, რომელმაც პირველივე რეპეტიციის შემდეგ შეიგრძნო „ულამაზების სიდიადე, დაახასიათა რა იგი როგორც „ულამაზების და იმპრესიონალიზმის, უღრმესად ბრწყინვალე და ეფექტური ქმნილება“. მართლაც ბრწყინვალე კვინტეტი 1843 წლის 13 სექტემბერს - კლარას ოცდამეოთხე დაბადების დღეს გამოქვეყნდა.

ამ დროს საქართველოში...
შუმანის საფორტეპიანო კვინტეტს ერთი საინტერესო ისტორია უკავშირდება. კომპოზიტორის ბიოგრაფი ფრედერიკ ნიკსი იხსენებს, როგორ სთხოვა როდაცაზე ვალიზიანებულმა შუმანმა პიანისტ იულიუს თაუშს, ჩაენაცვლებინა ერთ-ერთ კონცერტზე კლარა კვინტეტის შესრულებისას, რადგან „მამაკაცს უკეთ ესმოდა ის“. ამ ისტორიის ფონზე კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია, რომ პირველი ქართული საფორტეპიანო კვინტეტი ქალი-კომპოზიტორის ელეონორა ექსანიშვილის (1919-2003) მიერ შეიქმნა, შუმანის კვინტეტის დაწერიდან ზუსტად 103 წლის შემდეგ, 1945 წელს.

Johannes Brahms

Clarinet Trio in A Minor, Op. 114
Johannes Brahms composed his Clarinet Trio in A Minor in 1891. It is inspired by his collaboration with the renowned clarinetist Richard Mühlfeld.

By the late 1880s, Brahms had largely retired from composing, believing he had said all he wanted to say musically. However, his encounter with Richard Mühlfeld, principal clarinetist of the Meiningen Orchestra, reignited his creative spark. The German conductor and composer Fritz Steinbach brought Mühlfeld's playing to the attention of Brahms in March 1891. Brahms was profoundly moved by Mühlfeld's expressive and the warm, lyrical qualities of the clarinet. "It is impossible to play the clarinet better than Herr Mühlfeld does here," he wrote to Clara Schumann. This admiration led to a fruitful period of composition that included the Clarinet Trio in A Minor, Op. 114, the Clarinet Quintet in B Minor, Op. 115, and later, the two Clarinet Sonatas, Op. 120.

The Clarinet Trio is scored for clarinet, cello, and piano, a somewhat unusual combination that allows for a rich interplay of timbres. The clarinet and cello often share melodic material, creating a dialogue that is both intimate and expressive. Brahms' writing for the clarinet is particularly notable for its lyrical beauty and technical demands, reflecting Mühlfeld's exceptional skill.

This trio is marked by its autumnal quality, a term often used to describe Brahms' late works. There is a sense of introspection and nostalgia, balanced by moments of warmth and lyrical beauty. The interplay between the instruments is sophisticated and seamless, showcasing Brahms' mastery of chamber music.

The Clarinet Trio was premiered in December 1891 in Berlin, with Mühlfeld on clarinet, cellist Robert Hausmann, and Brahms himself at the piano. The work was well received, and it has since become a staple of the clarinet repertoire, beloved for its emotional depth and technical brilliance.

Robert Schumann

Piano Quintet in E-flat Major, Op. 44
1842 was a chamber music year for Robert Schumann. He composed three String Quartets, Piano Quartet, "Phantasiestücke" for Piano Trio and Piano Quintet. The latter is the most distinguished in the list and Schumann's oeuvre generally, due to its artistic merit and historical significance.

Schumann decided to pair the piano with a string quartet (two violins, viola and cello). Although, in the eighteenth century, Luigi Boccherini composed several quintets for the same instrumentation, before 1842 composers seldom referred to the piano quintet genre, and if they did, they rather employed piano, violin, viola, cello and double bass. The success of Schumann's masterwork inspired many composers to compose for the same combination of instruments – Brahms, Franck, Dvořák, Fauré, Reger, Elgar, and Shostakovich to name a few.

Schumann dedicated his Piano Quintet to his wife, the prominent pianist Clara Schumann. Clara, however, was unable to play the piano part at the first private performance that was given on December 6, 1842, as she was unwell. Felix Mendelssohn stepped in at the last minute, sight-reading the piano part. Mendelssohn's suggestions and recommendations were taken into consideration by Schumann when he revised the work. The final version was premiered on January 8, 1843, in Leipzig Gewandhaus with Clara playing the piano part. After the very first rehearsal, she already knew that it was a masterpiece and she characterised the quintet as “a beautiful work, extremely brilliant and effective”. Schumann's truly brilliant Piano Quintet was published on September 13, 1843, Clara's twenty-fourth birthday.

Meanwhile in Georgia...

There is an interesting story connected with Schumann's Piano Quintet. The composer's biographer, Frederick Niecks, reports that at one concert, an annoyed Schumann asked the German pianist Julius Tausch to replace Clara Schumann in the performance of the Quintet, remarking that “a man understands that better.” Against the backdrop of this story, it is particularly notable that the first Georgian Piano Quintet was composed by a female composer, Eleonora Eksanishvili (1919-2003), in 1945—103 years after Schumann wrote his masterwork.

პროგრამის შესახებ
ტექსტის ავტორი ნინო ჟვანია
Programme Notes
by Nino Jvania

TSINANDALI FESTIVAL

Aug 31 2024
6TH EDITION Sep 8